

Kunnioitettu arkkiaatri, Essoten henkilöstö ja johtajat, maakunnan päättäjät, hyvät juhlavieraat

Miten hieno päivä tämä onkaan.

Suomen kesä on vihreä, kaunis, viileä, joskus helteinen, raikas, **koivumetsäinen**.

Kuntayhtymämme Esper-hanke ei **suinkaan ole vielä valmis**, noin 70% hankkeesta on valmistunut. Joku voi tietysti todeta, että tämänkaltainen hyvinvointikompleksi ei koskaan tulekaan valmiiksi. Kun joku nurkka valmistuu, niin toista jo aletaan remontoimaan. Näinhän se on omakotitalossakin. **Silti on syytä juhlaan**; upea perhetalo, kuumasairaala uusine leikkaussaleineen, päivystysalue ja välinehuolto, sairaalaparkki ja helikopterikenttä. Toimivaa, modernia, kaunista.

Kansallisesti on kritisoitu meneillään olevien sairaalahankkeiden volyyymiä – puhutaan kilpavarustelusta ja kokonaisuudessaan kolmen miljardin investointitasosta. Mutta on muistettava, että nykyinen keskussairaalaverkko on rakennettu aloittaen 50-luvun lopulta ja päättyen 70-luvun alkuun. Mikkelin leikkaussalit oli uudistettu edellisen kerran vuonna 1985 eli 34 vuotta sitten. Moderni sairaalatekniikka ei enää mahdu sen enempää leikkaussalin neliöihin kuin korkeuteenkaan. Miten ihmeessä voisi ajatella, että todellista HI-TECH toimialaa kuten leikkaustoimintaa pyöritettäisiin museaalisissa tiloissa. Käykääpä katsomassa Jaalassa Verlan -UPM pahvitehdasta – parempi on tehdä historiallisista yksiköistä Unescon maailmanperintökohteita kuin yrittää hoitaa niissä vakavasti sairaita potilaita. Ja potilaita ja asiakkaita on mietitty tässä hankkeessa, ja heidät on otettu myös mukaan ideoimaan ja suunnittelemaan tiloja. Kukapa haluaisi sen enempää lomamatkalla kuin sairaanakaan majoittua 4-6 hengen huoneessa ventovieraiden kanssa ja käyttää yhteisvessoja ja kylpyhuoneita. Kyse ei ole pelkästään mukavuudesta, saati luksuksesta, vaan myös **potilasturvallisuudesta**, ja infektioiden hallinnasta ja myös siitä, että omaisilla on mahdollisuus osallistua ja olla läsnä, kun läheinen sairastaa. Olipa sitten kyseessä lapsi tai vanhus.

Uusissa tiloissa kysymys on samalla myös **tuottavuudesta**. Tarkoituksenmukaisissa tiloissa logistiikka pelaa ja hoitajien aika ei kulu käytävillä ramppaamiseen vaan potilaiden hoitoon. Terveystuollon valinnanvapaus joka tapauksessa lisääntyy ja Etelä-Savo on merkittävä vapaa-ajan maakunta; Essoten synnytysyksikkö ja leikkausyksikkö tulevat olemaan erinomaisen osaavan henkilöstönsä avulla todella kilpailukyisiä houkuttelemaan potilaita tänne kauempaakin. Uudet,

toimivat tilat tulevat olemaan myös henkilöstön rekrytoinnissa melkoinen valttikortti. Johtaminen, työolosuhteet – ja myös brändi – ratkaisevat.

Etelä-Savo ja ESSOTE ovat edelläkävijöitä. Tässä uudessa Perhetalossa ihan oikeasti ja aidosti yhdistetään lapsiperheiden sosiaali- terveys – ja erikoissairaanhoidon palvelut. Äskettäin haudatussa SOTE-uudistuksessa jaksettiin kyllästymiseen asti jauhaa palveluiden integraatiosta. Täällä Etelä-Savossa ei jauheta – vaan tehdään. Perisavolaisesta vatuloinnista ja jahkailusta ei ole merkkiäkään. Siitä haluan antaa kunnian ja kiitoksen kuntayhtymän ja jäsenkuntien poliittisille päättäjille.

Monitoimijapäivystys sai Innokylä-palkinnon v. 2016 monialaisuuden ja järjestökumppanuuden vuoksi: asiakkailta tulee hyvää palautetta siitä, että ovat olleet päivystyksessä asiakkaana, on hoidettu, paikattu ja tuettu sekä selvitetty onko tarvetta käsitellä henkilöä järkyttäneitä asioita ja ohjattu kriisikeskukseen. Tämä malli järjestön kanssa on uutta Suomessa.

Talossa on siis Mikkelin hyvinvointialueen lähipalveluja ja peruspalveluja (neuvolat, ja esimerkiksi lapsiperheiden sosiaalityö) mutta myös Essoten alueen ja maakunnan erityispalveluita. Perhetalo on paitsi sairaala, myös yksi maakunnan kolmesta Perhekeskuksesta, josta perhe saa monipuolisesti palveluja

Tämän Mikkelin sairaalan edeltäjä, Kymenkartanon lääninlasaretti Heinolaan mahdollistui aikoinaan Ruotsin kuninkaallisen majesteetin kirjeellä 29.1.1795 kun määrättiin lääkäri Heinolaan. Lasaretin tyyppiinrakennusten mukaan samanlainen lasaretti rakennettiin myös Kuopioon. Tänä päivänä voimme todeta, että Kuopion nykyinen sairaala on kenties suurempi, mutta Mikkelin uudisrakennus on sentään hienompi. Kymenkartanon ensimmäinen hirsinen lasaretti valmistui 1799 – väri oli muuten punamultaa.

Keväällä 1831 läänin uudeksi hallintokeskukseksi määritettiin Mikkelin, joka kuitenkin sai kaupunkioikeuden vasta 1838. Helsingin empire-keskustan arkkitehti Carl Ludvig Engel viimeisteli Mikkelin asemakaavan ja myös Mikkelin lääninsairaalan piirustukset, jotka valmistuivat huhtikuussa 1840, vain joitakin viikkoja ennen hänen kuolemaansa.

Potilaat ja sairaalalalusto kuljetettiin Heinolasta Mikkeliin 29-31.12.1844. Muuttoon tarvittiin 45 hevosta ja rekeä tai kelkkaa ja matka kesti kaksi päivää. Vuonna 1840 koko Suomessa oli muuten vain 72 lääkäriä eli tuolloin yksi lääkäri 20.000 ihmistä kohden. Nykyisin taitaa olla yksi lääkäri per 300 asukasta.

Ja minkälainen olikaan kansanterveys noin 150 vuotta sitten?

1800-luvun puolessavälissä lääketiede oli vielä lapsenkengissä, ei ollut antibiootteja, ei insuliinia, ei kunnollista anestesiaa, (ellei lasketa viinaa ja suukapulaa ja kiinnipitämiseen tarkoitettuja nahkavöitä). Näлкä ja kulkutaudit olivat tuttuja. Omankin sukuni historiassa suuret nälkävuodet 1860-luvulla olivat vaikuttamassa siihen, että oman isoisäni isoisä 10-vuotisenä käveli paljain jaloin Pohjanmaalta nälkää pakoon tänne Otavaan. Meidän suvussa sanotaan, että lukutaitoiset lähtivät Savoan...

Heikki S. Vuorinen on kirjassaan 'Tautinen Suomi' kuvannut seuraavasti:

Imeväisyyskuolleisuus oli noin 200/1000 eli joka viides lapsi kuoli ensimmäisen elinvuoden aikana! Hinkuyskä, kurkkumätä ja myös malaria olivat kuolinsyitä. Punatauti, lavantauti (salmonella) ja kolera olivat myös merkittäviä kuolinsyitä. Näinä nykyisinä rokotuskriittisinä aikoina on unohtunut, että isorokko, tuhkarokko ja tulirokko veivät enemmän kuin yhden tuhannesta joka vuosi! Ja kaksi tuhannesta kuoli vuosittain keuhkotautiin – tuberkuloosiin. Elinajan odote 1800-luvun puolivälissä oli sekä miehillä että naisilla noin nelisenkymmentä vuotta. Suomi oli kehitysmaa.

Kun terveydenhuollon voimavarat olivat niukat eikä vaikuttavia hoitokeinoja ollut, niin huomio kiinnitettiin sosiaalisiin oloihin, hygieniaan, ruokavalioon, asumisolosuhteisiin ja ennaltaehkäisyyn.

Nyt meillä on lääkkeitä, teknologiaa, magneettikuvauksia ja laboratoriotutkimuksia, mukaan lukien geenitutkimuksia. Vastasyntyneiden elinajan odote tänään on: naisilla 84 vuotta ja miehillä yli 78 vuotta. Tämän heinäkuun alun hyvä uutinen on, että ministeri Krista Kiuru on allekirjoittanut **synnytysten poikkeusluvan** jatkumisen 2022 loppuun asti.

Rakennuksista vielä

Omat muistikuvani työskentelystäni Mikkelin keskussairaalassa, Moisioin sairaalassa, Pankalammen pääterveysasemalla ja monilla eri terveysasemilla ja neuvoloissa: Moisio toki

erityisen kaunis ja perinteikäs päärakennus, korkeat huoneet ja paksut kiviset seinät, ja taidettakin – niin pihalla kuin sisätiloissa. Sekä ammattilaisten että potilaiden tekemää. **Mutta** myös muistan hankalat sisäilmaongelmat, mitä lie kuituja ja hometta. Talvella vetoisuutta ja kesällä sietämättömän kuuma. Ihmettelen, kuinka nuorena jaksoin tehdä niitä 24 h vuoroja päivystyshuoneessa, jossa lämpötila pysytteli yli 30 asteen. Toisaalta hallinnollinen työjaksoni Engelin piirtämässä sairaalarakennuksessa oli mieleenpainuva. Välillä tuntui, että näkymä puistoon ja koivujen välistä pilkottava Saimaa korvasivat sisäilmaongelmat.

Sairaala on parantamiskone, lausui Alvar Aalto aikanaan ja suunnitteli mm. legendaarisen Paimion parantolan. Aallon mukaan sairas ihminen tarvitsee luonnonvaloa, viihtyisää ympäristöä, rauhoittavia värejä, näkymää ulos luontoon. Meillä on nykyisin runsaasti tutkittua tietoa siitä, että ympäristö vaikuttaa paitsi viihtyvyyteen, myös potilaan paranemiseen, kivun kokemukseen, ahdistukseen ja kotiutumiseen. Onpa kyseessä sitten akuutisti sairas tai kroonikko, psyykkisesti tai somaattisesti sairas, lapsi tai vanhus – niin rakennetun ympäristön merkitys ei ole vähäinen.

Nyt uudessa ESSOTEn hyvinvointikeskuksessa on uudistettu teho/valvontayksikkö, 10 uutta leikkaussalia, keskitetty välinehuolto, monitoimijapäivystys, monialaiset vuodeosastot, SOTE-kioski, uusi hiljainen huone eikä tässä vielä kaikki – kuulemme tästä vielä auditoriossa lisää.

Ennenkaikkea **toimintaa on uudistettu** – kysymys ei todellakaan ole pelkistä seinistä; vuodeosastot ovat monialaisia, vastaanottohuoneet ovat yhteiskäyttöisiä. Neliöitä on huomattavasti entistä vähemmän, mutta suurin painopiste on ollut potilaiden ja asiakkaiden hyvinvoinnissa ja palveluprosessien sujuvuudessa. Ja kirsikkana kakun päällä on kaikki tämä visuaalisuus, värit, valot, taide, jotka tuovat iloa ja elämää kaikille asiakkaille, potilaille, omaisille ja henkilöstölle. Kuvataiteen lisäksi on myös saatu nauttia esittävästä taiteesta – musiikista ja teatterista. Kaikkein arvokkainta palautetta on se, että päiväsairaalan dialyysiin ja sytostaattitiputuksiin tulevat potilaat haluavat tietää, milloin seuraavaa ohjelmaa on tiedossa, ja sovittaa hoitonsa sen mukaisesti. Ihminen ei todellakaan elä pelkästään leivästä saati lääkkeitä.

ESSOTE voi tarjota laadukkaita sote-palveluita. Ja THL vertailun mukaisesti myös erittäin tuottavasti. Hoitokeinoja on, mutta elintavat, päihteet, yksinäisyys, liikkumattomuus, ylipaino, mielenterveyden ongelmat – eivät ratkea sairaaloita ja hyvinvointikeskuksia rakentamalla.

Siteraam tässä lopuksi Kansanterveyslaitoksen ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen emeritus pääjohtajaa *Jussi Huttusta*: ”Miten sinä voit pitää huolta omasta terveydestäsi? Elä kohtuullisesti, rakasta kumppaniasi, huolehdi lapsistasi ja anna arvo itsellesi.”

Sydämelliset onnittelut ESSOTEn rakentajille, suunnittelijoille, johdolle, projektitoimistolle ja taiteilijoille (erikseen haluan nimeltä mainita Matti Nupposen, Risto Kortelaisen, Jukka Rasilan, Juhani Nummisen, Riitta Moisanderin ja Lauri Nykoppin ja hankejohtajan, hankkeen äidin **Pirjo Syväoan**) ja ennen kaikkea haluan onnitella meitä etelä-savolaisia, kun olemme saaneet näin erinomaiset uudet tilat meitä tutkimaan, parantamaan ja hyvinvointiamme ylläpitämään. Perhetalo on upea lisä mikkeliäiseen kaupunkikuvaan. Poikkeuksellinen keskussairaala, ja hieno hyvinvointikeskus maakunnan keskuskaupungin ytimessä.